

Nr 145.

Av herr **Lindhagen**, om vidtagande av åtgärder för förverkligandet av vissa önskemål beträffande arbetet med en rättegångsreform.

Hos Stockholms stadsfullmäktige väcktes nyligen en framställning av G. H. von Koch att, i samband med rådhusrättens utvidgning med en åttonde avdelning, denna senare skulle på samma gång göras till en ungdomsdomstol, Huvudstadens magistrats majoritet uttryckte någon tvekan, om förutsättningar föreläge för förslaget. Fullmäktige biföllo emellertid motionen och sedan har saken förverkligats på det sättet, att ungdomsförbrytare hänvisas att i vanlig ordning rannsakas vid nämnda avdelning, som dock även skall behandla andra kriminella förbrytelser och även civilmål, allt enligt ett av Kungl. Maj:t fastställt tillägg till den för magistraten och rådhusrätten utfärdade stadgan.

Denna lilla interiör är väl lämpad till utgångspunkt för vittgående reflektioner rörande rättsskipningens organisation utan undersökning, i vad mån de förutsättningar, under vilka en s. k. reform kommer till stånd, äro ägnade att ingiva några förhoppningar om en nyskapning i rättsskipningen på det förevarande området.

Det är väl ostridigt, att det nya, som åsyftas, skall vara mindre ett dömande efter lagen och mera en försoning efter evangelium; mindre en påverkan genom stränghet och fängelssets hämnd och mera en vädjan till och ett ådagalagt förtroende för den makt till det goda, som av naturen är nedlagd hos varje människa; mindre således ett brännmärkande och mera en återupprättelse.

Under sådan förutsättning får det väl också antagas, att nämnda måls undandragande från utskiftning till rättens olika avdelningar och samlande

under en domstol betyder något annat och mera än en ytterligare sortering av vissa slag av mål till s. k. specialavdelningar. Anordningen förutsätter framför allt en särskild kvalifikation hos domaren, en förmåga av inträngande i det själsliga hos brottslingen, ett mänskligt bedömande av hans vanskligheter i följd av uppfostran, miljö och hela samhällsskicket. Således en rannsakan mindre av de yttre förloppen och mera av hjärtan och njurar.

Om detta, såsom jag tror, är riktigt, synes mig valhäntheten i det synliga förverkligandet av de välvilliga avsikterna träda i öppen dag. I detta fall liksom merendels i den officiella politiken oavsett partimärke tror man sig genom en förändring i form kunna vinna en önskvärd omgestaltning av innehållet. Formerna äro viktiga och de kunna vara en god hjälpreda, om de ordnas med omtanke. Men de äro icke huvudsaken.

Att föreskriva ifrågavarande måls lottning på en av domstolens avdelningar i stället för att utskifta dem på flera avdelningar kan därför icke i och för sig vara något trollmedel. För ändamålet kräves ett personlighetsingripande, ett särskilt kvalificerat sinnelag och en skolad erfarenhet, som ingalunda skapas blott genom avlagda examina eller en knivskarp begåvning. Även intellektualismen kommer till korta med en dylik uppgift. Den utkorade avdelningen kommer att tillsättas efter tur och ordning. Något annat förfarande kan med verkets nuvarande arbetsordning knappast ifrågasättas. Och även om det måste anses, att slumpen fogat så, att avdelningen just för tillfället nu besatts med vad verket kan lämpligast erbjuda av domarekrafter för ändamålet, så sakna vi alla undantagslöst den erforderliga impulsen till eftertanke och kunskap om annorstädes vunna rön och erfarenheter i det antydda syftet.

Rätteligen måste en sådan utbildning begynna vid universiteten och sedan fördjupas genom mognad erfarenhet i kallets utövande. I den totala bristen på dessa förutsättningar gäller det därför nu för det nya värvet att begynna studera erfarenheterna utifrån och anskaffa för verkets räkning en någorlunda fullständig litteratur på det ifrågavarande specialområdet, kompletterad med arbeten i den intressanta nyaste forskningen uti psykologi.

Dessa erinringar kunna emellertid ej stanna vid spörsmålet om ungdomsdomstolar. Redan har under hand från justitieministern ifrågasatts, att av enahanda bevekelsegrunder även mål rörande första gången för brott tilltalade personer skulle i stället för civilmål överlämnas till den nya avdelningen. Frånsett de sannolika tekniska hindren för en sådan åtgärd måste man dock fråga sig, varför icke även itererade förbrytelser skulle vara för-

tjanta av ett psykologiskt bedömande i stället för den nuvarande allt för mycket formella rättsskipningen.

Det måste rent av ifrågasättas, huruvida icke det hundraåriga, kostbara arbetet på vad man kallar en ny rättegångsordning är byggt på ett överskattande av det formellas verkningar med åsidosättande av det andliga innehållet. Ett varsel om det senares suveränitet, om betydelselösheten av materien utan ande står dock främst i våra lageditioner i det berömda uttalandet, att en god domare är bättre än en god lag. En annan påminnelse ligger i lagbuden om rättsskipningsårets invigning med gudstjänst i och för några påminnelser om den förenämnda domareregeln. Men söndagsprogrammen äro här liksom i det övriga samhället ännu företrädesvis allenast ett skådespel utan nämnvärt inflytande på våra vardagsgärningar.

Den nya rättsskipningsmetoden vidgar sig utöver allt vidare områden och omfattar till slut hela straffrättsjusticen, ja rättsväsendet över huvud taget.

En ny och bättre tid än världskrigets tidsålder lär aldrig komma medelst enbart ekonomiska omdaningar. Därtill fordras för visso samtidigt någon personligheternas kultivering. Detta måste i högsta grad också gälla rättsskipningen. Sannolikheterna äro icke stora, att genom utbyte av vår nuvarande rättegångsordning med dess relativa enkelhet, lättfattlighet och billighet mot en mera invecklad, dyrbar och för tillfället »modern» juristapparat skall nås rättvisare rättsskipning. Det viktigaste av allt för detta ändamål är säkerligen domarnes inre kvalifikationer, utmynnande icke blott i kunskap om formerna och intellektuellt skarpsinne utan framför allt i mottaglighet för karaktärsdaning och ett sant kärleksliv.

Som bekant har den nya institutionen med barn- och ungdomsdomstolar sitt ursprung i Nordamerika, där en synnerlig omsorg nedlättes på domarens utväljande och utbildning. På sistone lærer domstolens verksamhet börjat utvidgas till ingripande i den unges hemliv och andra förhållanden. I åtskilliga andra länder har man börjat experimentera med samma sak, särskilt i Tyskland och även England. Och då nu detta experiment även skall begynnas i Sverige, föranleder detta icke blott ovan nämnda erinringar i fråga om barn- och ungdomsrätter i huvudstaden utan även ett betonande, att frågan har enahanda betydelse för alla domstolar samt för hela straffjusticen och även den övriga rättsordningen.

Situationen karaktäriserades av predikantens yttrande vid detta nyårs magistratspredikan, att dömandet är ej blott ett handskande med döda bokstäver utan ock med levande människor, som framför allt behöva kärlek.

På grund av vad sålunda anförts, hemställes,

att riksdagen ville anhålla, att regeringen måtte taga i övervägande, vilka åtgärder må kunna vidtagas för att det hundraåriga arbetet på en rättegångsreform ej må stanna vid företrädesvis formella omstöpningar utan ock nitälska för att domarekårens utbildning, begynnande vid universiteten och sedan fullföljd i yrkesutövningen, må taga hänsyn icke blott till bokstavig lagkunskap och intellektuellt skarpsinne utan även och fastmer till utveckling av människokänedom, karaktären och hjärtelaget.

Stockholm den 22 januari 1920.

Carl Lindhagen.
